

Uniunea Europeană

Program finanțat
prin PHARE

Ministerul Informației Publice
Oficiul Național pentru Romi

CERCETĂRI CU PRIVIRE LA MINORITATEA ROMA

Volum elaborat de
Institutul de Cercetare a Calitatii Vietii
Bucuresti, 2001

Continutul acestui volum poate fi accesat
si pe pagina de web: **www.rroma.ro**

Coordonator ICCV: prof.univ.dr. Ioan Marginean
Autori: Ioan Marginean; Ana Maria Preoteasa; Iuliana Precupetu; Sorin Cace
Colectiv de cercetare: Eugen Baican; Toader Burtea; Sorin Cace; Iulian Dinu;
Ioan Marginean; Ana Maria Preoteasa; Iuliana Precupetu; Calin Rus;
Dana Sima Costin; Mihai Surdu; Gabriela Neagu; Raluca Popescu

Aceasta publicatie a fost realizata în cadrul Programului Phare
"Îmbunatatirea situatiei romilor din România" (RO 9803.01)
"Diseminarea cercetarii cu privire la minoritatea roma",
finantat de Uniunea Europeana, prin MEDE European Consultancy si Minority Rights Group

© Toate drepturile sunt rezervate Comisiei Europene

Volum realizat în co-editie de Centrul de Informare si Documentare Economica si Editura EXPERT
Editor coordonator: Valeriu Ioan-Franc
Redactor: Aida Sarchizian, Mihaela Buruga
Grafica: Nicolae Login, Luminita Login

ISBN: 973-8177-23-5

CUPRINS

1. Metodologia de cercetare utilizata în identificarea si analiza studiilor referitoare la romii din România	6
1.1. Introducere.....	6
1.2. Obiectivele cercetarii.....	6
1.3. Organizarea cercetarii.....	7
2. Continutul studiilor analizate	10
2.1. Domenii de politica publica.....	10
2.2. Perspectiva teoretica utilizata	10
2.3. Principalele teme abordate.....	11
2.3.1. <i>Identitate culturala/etnica</i>	12
2.3.2. <i>Calitatea vietii</i>	12
2.3.3. <i>Relatii majoritate-minoritate</i>	15
3. Date generale despre studii si autori	17
3.1. Populatia cercetata.....	17
3.2. Metode si tehnici de culegere si prelucrare a datelor.....	17
3.3. Perioada aparitiei studiilor	18
3.4. Tarile unde au aparut studiile	18
3.5. Limba în care au fost publicate lucrarile.....	19
3.6. Institutii care au realizat studii	19
3.7. Autorii studiilor si apartenenta institutionala în realizarea studiilor.....	20
3.8. Finantatorii studiilor realizate.....	20
4. Sinteza.....	22
5. Anexe	23
Fisa studiului.....	23
Lista studii.....	23
Biblioteci	73
Organizatii	76

1

METODOLOGIA DE CERCETARE UTILIZATA ÎN IDENTIFICAREA SI ANALIZA STUDIILOR REFERITOARE LA ROMII DIN ROMÂNIA

1.1. Introducere

Cercetarea referitoare la grupurile etnice din România din prima jumătate a secolului al XX-lea a inclus în mica măsură subiectul romilor. În anii '30 Ion Chelcea, cunoscut sociolog, a realizat un număr de cercetări sistematice asupra câtorva neamuri de romi. După al doilea război mondial cercetarea asupra romilor a cunoscut o anumită dezvoltare. Putem menționa aici studiile realizate de către Gheorghe Nicolae și Mihai Merfea.

În ultimii ani, în special după 1990, interesul pentru populația roma a crescut și au fost realizate studii și cercetări complexe.

Cele mai importante perspective utilizate în cercetarea cu privire la minoritatea roma sunt:

- Abordarea socio-economică;
- Perspectiva relației cu autoritățile;
- Perspectiva identitară.

Abordarea socio-economică pleacă de la ipoteza conform căreia problemele populației roma sunt relatează cu sărăcia și dificultatea atingerii unui standard de viață decent. Factorii explicativi luați în considerare se referă la: nivelul scăzut al veniturilor, slaba calificare profesională, rata scăzută de participare pe piața muncii, nivelul de educație redus și condițiile de locuire precare.

Perspectiva relației cu autoritățile și serviciile publice tratează aspecte referitoare la discriminarea instituționalizată a romilor în relația cu autoritățile și serviciile publice. Comportamentele discriminatorii apar pe fundalul stereotipurilor și prejudecăților asupra acestei populații.

Perspectiva identitară pleacă de la ideea că populația roma este purtătoarea unei întregi istorii, unui set de tradiții care constituie specificitatea etnică. Militantismul etnic este considerat ca fiind cel mai important în determinarea problemelor și identificarea soluțiilor potrivite modului de viață specific romilor.

1.2. Obiectivele cercetării

Obiectivul general al cercetării

Studiul a urmărit obținerea unei imagini comprehensive asupra cercetărilor care s-au realizat în România cu privire la populația roma, precum și diseminarea informației obținute către toate organizațiile interesate de acest subiect: organizații roma, ministere, administrații locale, finanțatori, publicul larg.

Obiective specifice ale cercetării

1. Realizarea unei liste complete a tuturor studiilor, cercetărilor, rapoartelor, sondajelor de opinie care au avut ca obiect minoritatea roma din România;
2. Analiza, pe baza unor indicatori complecși, a studiilor identificate, cu scopul de a sintetiza informația și a obține o imagine de ansamblu asupra stadiului în care cercetarea cu privire la minoritatea roma se află în România.

Studiul a fost definit ca fiind o lucrare științifică, cu metodologie proprie, teoretică sau bazată pe cercetare concretă având ca obiect situația romilor din România, publicată, în curs de publicare sau sub forma unui raport intern de cercetare.

Au fost supuse analizei 160 de studii corespunzând definiției dată anterior, rezultatele fiind prezentate în continuare în raportul de cercetare.

Pe lângă cele 160 de studii analizate, au mai fost identificate 191 de titluri ale unor rapoarte, volume referitoare la populația roma din România. Deci, în total au fost identificate 351 de titluri care constituie o bibliografie complexă de cercetare prezentată în finalul raportului și accesibilă pe Internet.

3. Diseminarea rezultatelor cercetării.

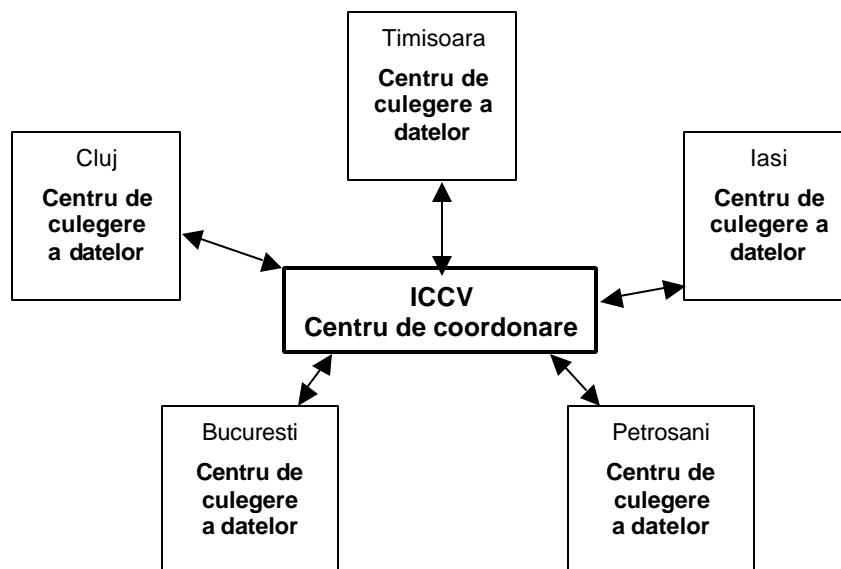
1.3. Organizarea cercetării

Pregătirea cercetării. Elaborarea metodologiei

Pe ansamblu, metodologia a fost concepută pe principiul **rețelei**. La nivelul țării a fost creată o rețea de contacte constituită din persoane cu experiență în subiectul roma.

Aceste persoane (contacte) au fost localizate în cele mai importante centre universitare și de cercetare științifică din România (București, Cluj, Iași), la care s-au adăugat persoane, din alte localități, cu preocupări în domeniu (Petrosani).

Aceste persoane au constituit, în primul rând, "antenele" prin care au fost identificate sursele de informatie necesare cercetarii (organizatii, persoane individuale care au realizat studii având ca subiect populatia roma). De asemenea, ei au constituit canalele de culegere a datelor si, mai departe, canale de diseminare a informatiei.

Asadar, utilizând rețeaua de contacte, a fost realizata o **lista a organizatiilor si persoanelor care au elaborat studii si cercetari având ca tema minoritatea roma**. Informatia astfel obtinuta a fost completata prin culegerea de date existente pe Internet, acest demers fiind de natura sa asigure cuprinderea în sfera de interes a cercetarii si a organizatiilor internationale cu expertiza în domeniu.

• Instrumentele de cercetare

Un chestionar complex a fost elaborat cu scopul de a culege datele necesare într-un mod sistematic. Chestionarul a fost compus din doua parti: una continând o descriere detaliata a studiului/cercetarii pe baza unui complex sistem de indicatori (fisa studiului) si o a doua parte având ca obiectiv descrierea organizatiei care a realizat cercetarea (fisa organizatiei) [vezi anexa].

Chestionarele au fost pretestate anterior demararii cercetarii de teren pentru a le adapta nevoilor cercetarii.

O baza de date (proiectata în programul Access) a fost creata plecându-se de la setul de indicatori elaborat.

• Culegerea datelor

Utilizând rețeaua de contacte, datele au fost culese din toate zonele importante ale tarii si trimise catre Institutul de Cercetare a Calitatii Vietii.

S-a urmarit totodata stabilirea unor relatii pe termen lung cu organizatiile implicate în cercetarea roma cu scopul de a asigura obtinerea de informatii si dupa încheierea studiului si actualizarea permanenta a bazei de date.

Analiza pe baza indicatorilor a încercat sa raspunda urmatoarelor întrebări:

- Care sunt concluziile diferitelor studii care au relevanta pentru o strategie elaborata pentru populatia roma?
- Ce tipuri de politici sociale au fost abordate?
- Ce programe au fost initiate ca rezultat al cercetarilor?
- Care sunt cele mai importante abordari teoretice utilizate în cercetare si care au fost implicatiile lor pentru proiectele practice rezultate?
- Ce tip de metodologie a fost folosita în cercetarea cu privire la minoritatea roma?
- Ce esantioane/loturi de populatie au investigat cercetarile?

- **Baza de date** conținând autorii studiilor și contactele lor, precum și organizațiile implicate în cercetarea roma a fost completată și publicată pe Internet.
- **Un site Internet cu o interfață prietenoasă** găzduit de adresa www.rroma.ro conține o scurtă descriere a proiectului, baza de date și permite descărcarea electronică a raportului de cercetare.
- **Diseminarea informației**

Prin intermediul rețelei de contacte, raportul de cercetare, baza de date și informațiile despre site-ul Internet sunt trimise tuturor persoanelor și organizațiilor care au fost identificate în prima etapă a cercetării ca fiind interesate în studierea populației roma: organizațiile roma, participanții la cercetare, administrațiile locale, ministere, organizații finanțatoare etc.

2 CONTINUTUL STUDIILOR ANALIZATE

2.1. Domenii de politica publica

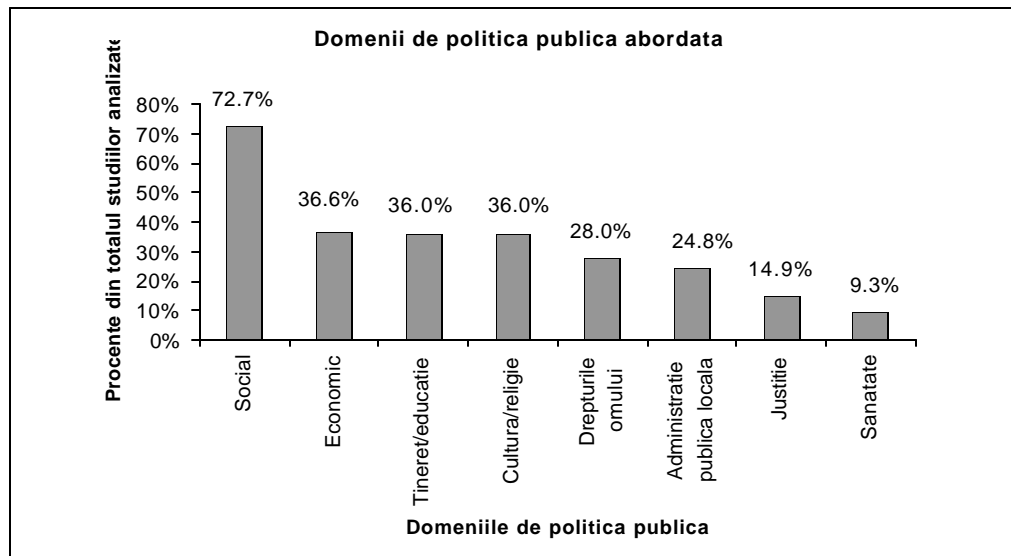
Cele mai frecvent abordate domenii de politica publica sunt: *social, economic, tineret/educatie*.

Datele demonstreaza ca *domeniul social* a fost cel mai des abordat în cercetarile supuse analizei, premisa de la care s-a plecat fiind aceea ca romii constituie un grup social expus unui risc ridicat de a ajunge în saracie si, implicit, în situatia de excludiune sociala. O mare parte din studiile realizate au permis fundamentarea unor programe de interventie pentru comunitatile de romi. Astfel, studiul realizat de ICCV la cererea Consiliului Judetean Buzau în 1997-1998 a permis conturarea unei strategii judetene pentru îmbunatatirea situatiei romilor.

Domeniul economic, desi întâlnit în multe din studiile analizate, a furnizat în mica masura solutii fezabile datorita unor factori care tin, în principal, de contextul de dezvoltare socio-economica al României. Principala problema pare sa tina de dilema: în ce masura pe o piata a muncii din ce în ce mai restrânsa pot patrunde romii care au un nivel de educatie inferior majoritatii populatiei?

În acest context, tematica *educatie* este des abordata în studiile supuse analizei si diferiti autori par sa împartaseasca ideea conform careia sansele romilor de dezvoltare personala si profesionala tin în mare masura de educatie.

Multe dintre lucrari se circumscriu mai multor teme din aceeasi arie de preocupari. Domeniile *justitie* si *sanatate*, desi apar ca fiind cele mai slab reprezentate, au totusi procentaje semnificative.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate aborda mai multe domenii

2.2. Perspectiva teoretica utilizata

43,1% din totalul lucrarilor analizate au tratat problematica roma din *perspectiva identitara*. În cadrul acestei abordari sunt luate în considerare traditiile, istoria si tot ceea ce constituie specificitatea populatiei rome.

Perspectiva socio-economica (41,2% dintre studiile supuse analizei) porneste de la ipoteza conform careia romii se confrunta cu probleme legate de saracie si dificultati în asigurarea unor conditii decente de trai.

În ceea ce priveste *perspectiva relatiilor cu autoritatile* (15,7% din totalul studiilor) aceasta pune în discutie aspecte legate de o discriminare institutionalizata a romilor în relatiile cu autoritatile si serviciile publice.

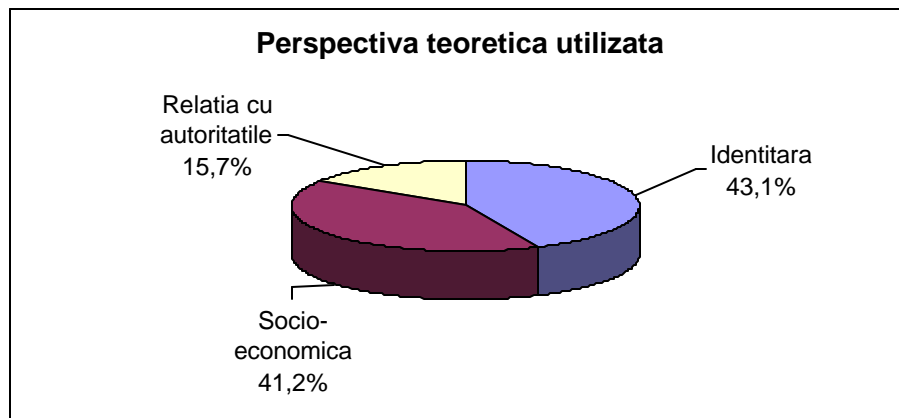
Studiile având ca subiect romii au fost orientate cu precădere de una dintre aceste perspective.

Analiza studiilor a demonstrat faptul ca *identitatea romilor* si *relatiile cu autoritatile* apar mai des în studiile si rapoartele realizate la cererea unor institutii interne si internationale specializate în aspecte legate de drepturile omului. Un exemplu, în acest sens, se refera la copiii romi, ale caror drepturi sunt considerate a fi încălcate ca urmare a unor comportamente discriminatorii.

Limba, stilul de viata si traditiile romilor sunt teme de interes care au preocupat si preocupa o serie de cercetatori sau analisti ai problematicii roma, cel mai adesea de formare antropologica sau filologica.

Abordările din *perspectiva socio-economica* accentueaza conditiile dificile de trai ale romilor în ceea ce priveste procurarea de venituri, gasirea unor locuri de munca, starea de sanatate precara, conditiile grele de locuit etc.

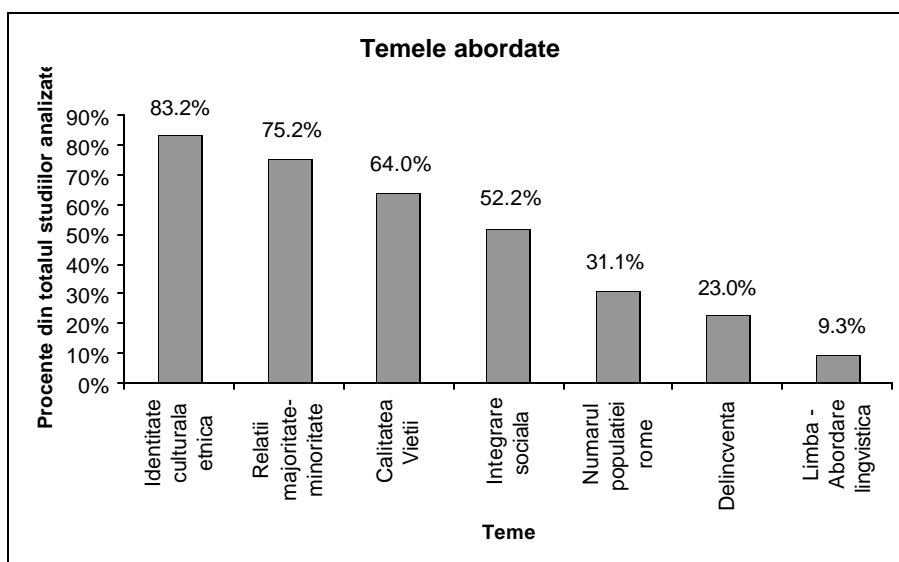
Fiecare din cele trei abordari acopera aspecte diferite ale problematicii rome, putine fiind cazurile în care explicatiile încearca sa fie comprehensive si complete.

2.3. Principalele teme abordate

Identitatea culturala/etnica, relatiile majoritate/minoritate sunt temele care orienteaza cel mai frecvent continutul studiilor (peste 75% din total).

Urmeaza cu 64% *calitatea vietii* si *integrarea sociala* cu 52,2%. Mai slab reprezentate, între studiile analizate, sunt fenomenul *delincventei* si *lingvistica*.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate aborda mai multe teme

Desi în studiile analizate *numarul populatiei rome* nu figureaza cu un procent ridicat, aceasta este o tema care a preocupat cercetatorii mai ales în primii ani de dupa 1989, fiind principalul aspect ce trebuie caracterizat în diagnozele ce se fac asupra acestei populatii. Datele prezente în studii variaza

de la cifrele oficiale ale recensământului (401.087 persoane) până la evaluările externe care folosesc cifre de ordinul a 2.500.000 persoane. Disputa în acest caz este aceea între autoidentificare și heteroidentificare, problema asupra careia nu a fost atins un consens.

Delincvența este și ea un element asupra careia autorii studiilor exprimă păreri diferite. Pe de o parte se scoate în evidență ideea conform căreia în rândul populației române delincvența este mai crescută față de populația majoritară, în timp ce alți cercetători oferă argumente în favoarea ideii de nediferențiere între cele două populații sub acest aspect. Aceștia au scos în evidență faptul că nu trăsăturile etnice sunt cele care determină o incidență mai mare a infracțiunilor, ci condițiile dificile de trai în care se află mulți dintre românii din România.

Limba română este o temă foarte des abordată de către lingviști. Chiar și studiile analizate și care au fost orientate predominant către cercetarea socială și nu lingvistică, au luat în considerare într-o mare măsură acest aspect al culturii române.

Politicile sociale au inclus relativ recent măsuri de preservare a limbii române ca element important al conservării identității române.

2.3.1. Identitate culturală/etnică

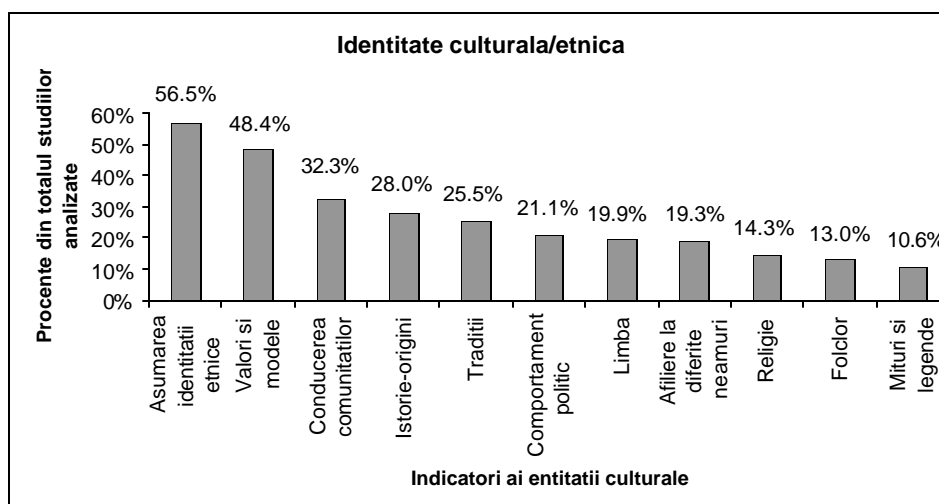
Asumarea identității etnice constituie cea mai des întâlnită temă în cadrul identității culturale/etnice (56,6%). Principala întrebare pe care și-o pun cercetătorii în acest context este în ce măsură românii acceptă identitatea de români împreună cu întregul mod de viață tradițional. Conștiința apartenenței etnice este considerată a fi un factor decisiv în îmbunătățirea situației românilor în România în modernizarea comunităților române.

De asemenea, un loc important în această abordare îl ocupă valorile și modelele etniei române (48,8%) și conducerea comunităților (32,3%).

O mare importanță se acordă și istoriei, originilor, tradițiilor, limbii, afilierii la diferite neamuri, religiei, folclorului și miturilor, legendelor.

În general, studiile analizate se axează pe identificarea caracteristicilor identității populației române. Pe de o parte analizele se concentrează asupra unei componente strict culturale, încercând să demonstreze bogăția și varietatea unei culturi considerate a fi puțin cunoscută. Pe de altă parte, este analizată componenta socială, care se referă la modul de conviețuire, modul de procurare a resurselor, sistemele de relații ce se stabilesc în interiorul comunității române și în afara acesteia, neamurile, caracterul compact sau dispersat al populației române.

Concluzia ce se desprinde ca urmare a diferitelor studii pe această temă este aceea a eterogenității comunităților de români, concluzie ce impune abordarea unor intervenții de tip individualizat, data fiind specificitatea fiecărei comunități.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate conține mai mulți indicatori

2.3.2. Calitatea vieții

Temele tratate de cercetători în interiorul perspectivei calității vieții instituie o ierarhie a celor mai critice aspecte ce caracterizează populația românilor: *standardul de viață* (55,3%), *educația* (40,4%), *stilul de viață* (30,4%) și *sănătatea* (18,0%).

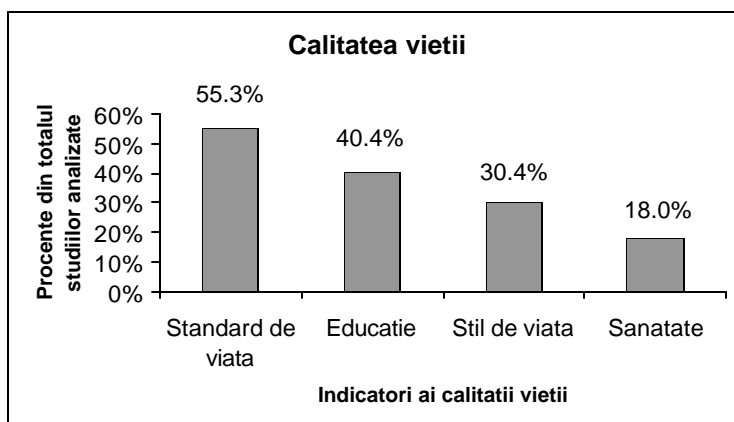
Majoritatea cercetătorilor se afla în consens în ceea ce privește *standardul de viață* scăzut al romilor, considerându-l a fi cea mai critică problemă a acestei populații.

O serie de studii scot însă în evidență și existența unei pături sociale bogate a romilor.

Educația figurează și ea în ierarhia problemelor pe locul doi. Unii cercetători afirmă că relația dintre nivelul de școlarizare și calitatea vieții nu este semnificativă, unele dintre profesiile tradiționale care nu presupun un nivel ridicat de instrucție aducând venituri foarte mari celor care le practică.

Analizele statistice demonstrează însă faptul că nivelul școlar este un factor important al standardului de viață (Zamfir E., Zamfir C.; 1992).

Deși *sănătatea* este mai puțin frecvent tratată în studiile analizate, cercetarea socială tinde să acorde în ultimul timp un loc privilegiat studierii acestui aspect considerat de comun acord de către cercetători un domeniu ce necesită intervenții rapide, data fiind constatarea că starea de sănătate a populației de romi suferă o deteriorare accentuată.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate contine mai multi indicatori

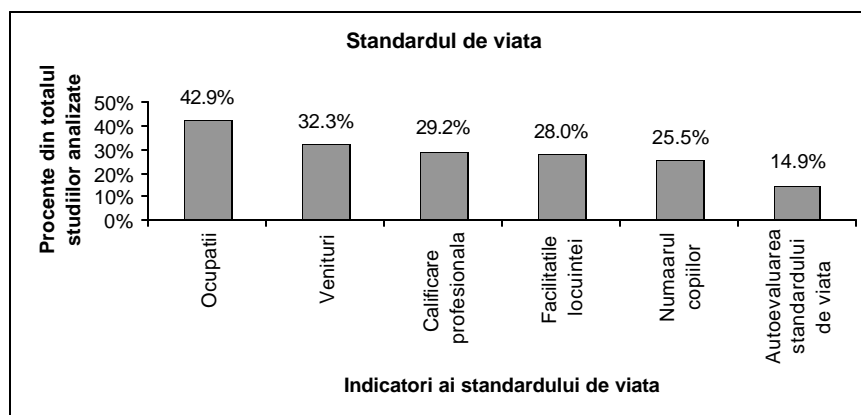
2.3.2.1. Standard de viață

Ocupațiile (42,9%) și *veniturile* (32,3%) se afla pe primul loc în ceea ce privește tema *standardului de viață*.

În acest cadru sunt, de asemenea, abordate: *calificarea profesională*, *facilitățile locuinței*, *numărul copiilor* și *autoevaluarea standardului de viață*.

Situația generală socio-economică a României, în care românii se confruntă cu probleme grave legate de standardul economic și asigurarea mijloacelor de existență, a suscitat în mod deosebit interesul cercetătorilor pentru aceste domenii.

În privința *ocupatiilor* romilor analizate de o mare parte dintre studii, nu pare să existe un consens asupra rolului și viitorului acestor ocupații. Unii autori accentuează necesitatea revigorării ocupațiilor tradiționale ca prârghie a creșterii standardului economic, în timp ce alții se axează pe rolul pregătirii vocaționale și al ridicării nivelului de educație ce ar putea permite un acces ridicat pe piața muncii.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate contine mai multi indicatori

Locuinta si facilitatile acesteia sunt, de asemenea, elemente analizate în mare masura în cercetarea sociala. Desi analizele demonstreaza ca dimensiunile locuintei sunt similare la romi si populatia majoritara, cercetatorii evidentiaza ca elemente critice densitatea de locuire si facilitatile reduse ce caracterizeaza majoritatea locuintelor.

Numarul copiilor, natalitatea mai ridicata fata de populatia majoritara sunt, de asemenea, elemente puse în relatie de catre analize cu standardul de viata scazut.

2.3.2.2. Stil de viata

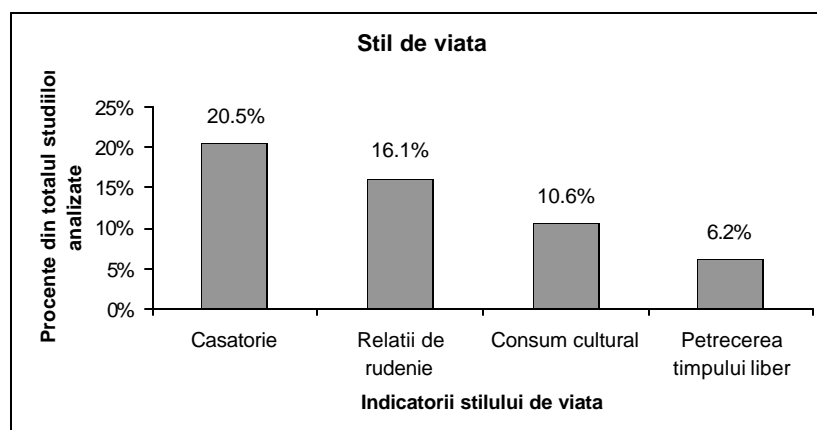
Stilul de viata cuprinde ca principali indicatori: *casatoria* (20,5%), *relatii de rudenie* (16,1%), *consum cultural* (10,6%) si *petrecerea timpului liber* (6,2%).

Stilul de viata, componenta importanta a profilului etnic al populatiei de romi, este ceea ce îi distinge în opinia cercetatorilor de populatia majoritara. El este rezultatul unor conditii istorice specifice, în care populatia roma a fost determinata sa traiasca si sa supravietuiasca: marginalizare, discriminare, nomadism, saracie.

Modelul familiei de tip extins, în care *casatoria* se încheie la vârste fragede este explicat de unii autori prin starea de saracie, nevoia de solidaritate si modul de obtinere a resurselor, în care membrii familiei participa de la vârste scazute la procurarea mijloacelor necesare traiului.

Analiza *relatiilor de rudenie* se face tot în interiorul familiei extinse, care actioneaza ca o instanta protectiva a tuturor celor ce fac parte din ea.

Tipul de *consum cultural* si *modul de petrecere a timpului liber* sunt analizate în principal de catre cercetatorii componente culturale a identitatii romi si care evidentiaza, înca o data, unicitatea unor elemente ce confera, în fapt, specificitatea acestei populatii.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate contine mai multi indicatori

2.3.2.3. Educatie

În cadrul concluziilor legate de *educatie* au fost luate în considerare: *educatia în scoala* (35,4%), *educatia în familie* (21,7%) si *evaluarea serviciilor de educatie* (17,4%).

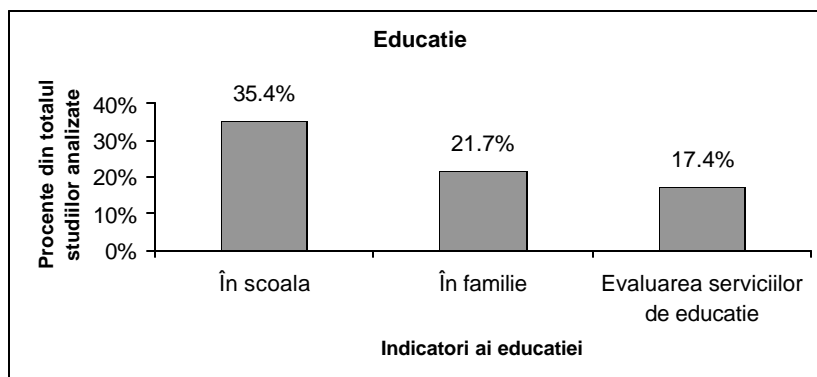
Relevanta nivelului de educatie a populatiei romi a constituit, în cele mai multe cazuri, o preocupare constanta a cercetarilor si a concluziilor rezultate din acestea. Paleta larga a studiilor realizate a permis clarificarea directiilor ce trebuie urmate pe termen scurt, mediu si lung.

Rolul educatiei prescolare si primare a fost în mod deosebit accentuat, deoarece participarea scolara a copiilor romi este redusa în comparatie cu situatia la nivel national. De asemenea, a fost studiat impactul masurilor de discriminare pozitiva în ceea ce priveste învatamântul liceal si universitar.

Importanta familiei în educatia copiilor romi a fost pusa în evidenta în studiile realizate, considerându-se familia ca instanta principala în cresterea participarii scolare, alaturi de educatori si profesori. Ca rezultat al studiilor întreprinse, au fost instituite si o serie de modele de tip comunitar pentru educatia copiilor romi.

Accesul la educatie si implicatiile participarii/neparticiparii scolare au determinat Ministerul Educatiei Nationale sa dezvolte masuri intensive de facilitare a participarii elevilor romi cuprinse în

Strategia pentru educatia roma si care se refera la aplicarea unor masuri de discriminare pozitiva pe lânga cele întreprinse în învățământul superior si pentru licee si scoli generale, programe pentru educatia adultilor, cresterea participarii scolare în scolile profesionale, gradinite, investitii în infrastructura scolilor pentru romi, cooperare cu sectorul non-guvernamental implicat în educatia roma.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate contine mai multi indicatori

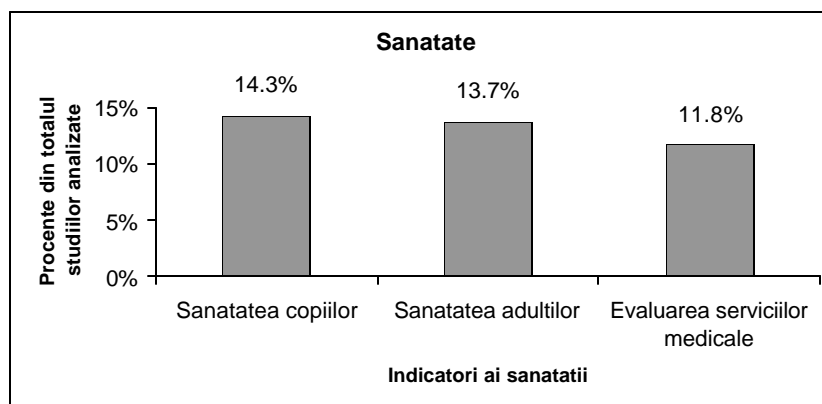
2.3.2.4. Sanatate

Problema *sanatatii* a fost luata în considerare astfel:

- *sanatatea copiilor* (14,3%);
- *sanatatea adultilor* (13,7%);
- *evaluarea serviciilor de sanatate* (11,8%).

Cele mai noi studii care trateaza problema sanatatii populatiei roma evidentiaza procesul de deteriorare a acesteia si necesitatea interventiilor în respectivul domeniu.

Principalele probleme relatate cu o stare de sanatate precara tin, în opinia cercetatorilor, de accesul la serviciile de sanatate. Probleme ca neacordarea medicamentelor gratuite pentru copii, consult si tratament necorespunzator, tratamentul discriminatoriu sunt invocate în explicarea starii de sanatate a romilor.

Totalul nu este 100% deoarece un studiu poate contine mai multi indicatori

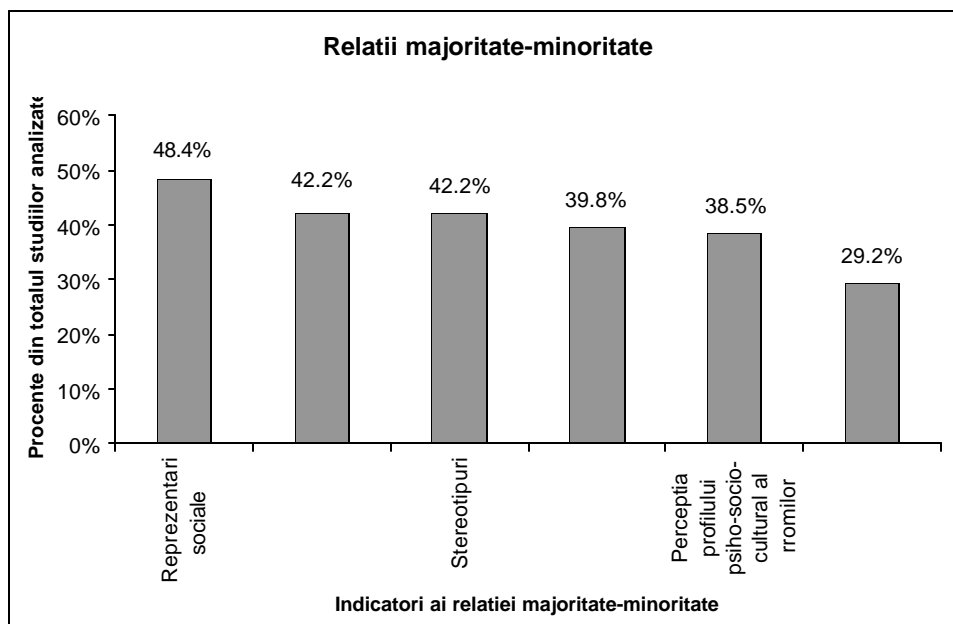
2.3.3. Relatii majoritate-minoritate

În ierarhia indicatorilor analizati de studiile realizate în România pe primele locuri se situeaza *reprezentarile sociale* (48,4%), *distanta sociala* (42,2%) si *stereotipurile* pe care populatia majoritara le dezvolta în relatie cu etnia romilor (39,8%).

Studiile axate pe aceste teme demonstreaza faptul ca, în România, ca de altfel peste tot în lume, perceptia populatiei majoritare fata de populatia de romi este una mai degraba negativa. *Reprezentarile sociale* negative par a se fi format, în opinia unor autori, în raport cu modul de viata specific al romilor si în mai mica masura în relatie cu statutul de rom.

Masurarea *distantei sociale* fata de romi a relevat faptul ca grupul romilor este unul dintre cele mai respinse.

Stereotipiile ce au luat nastere cu privire la romi - si ele predominant negative - par a fi rezultatul unui proces istoric îndelungat de relatie nare majoritate-minoritate. Stereotipiile, ca si comportamente învățate, pot fi, în opinia mai multor cercetatori, schimbate mai ales în rândul tinerilor. Conceptul de interculturalism, din ce în ce mai prezent în discursul diferitilor cercetatori, concept ce presupune apropiere, conjunctie, relatii majoritate-minoritate este adesea invocat ca principiu ce trebuie introdus în politicile sociale în scopul eliminarii pe termen lung a reprezentarilor sociale si stereotipiilor negative fata de romi.

3 DATE GENERALE DESPRE STUDII SI AUTORI

3.1. Populatia cercetata

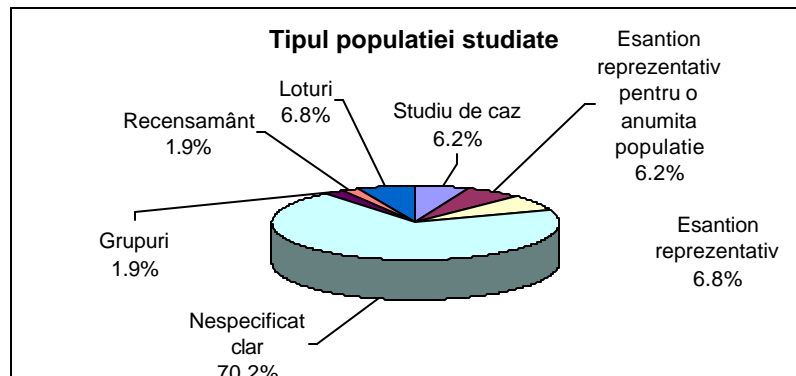
În proiectarea si realizarea studiilor pe comunitatile de romi, specialistii din domeniu s-au confruntat si se mai confrunta încă, cu o serie de dificultati metodologice.

În ceea ce priveste populatia de romi nu se poate preciza cu certitudine apartenenta la etnia romilor a unui anume individ. Exista o serie de controverse legate de autoidentificare si heteroidentificare adica, de modul în care romii însisi se declara sau de modul în care sunt vazuti din exteriorul etniei.

Se poate vorbi de o populatie a carei dimensiune nu este cunoscuta si, de aceea, studiile pe *esantioane reprezentative* sunt dificil de realizat tocmai datorita acestor controverse. Singurul institut care a realizat pâna în acest moment studii reprezentative la nivel national este Institutul de Cercetare a Calitatii Vietii - Academia Româna.

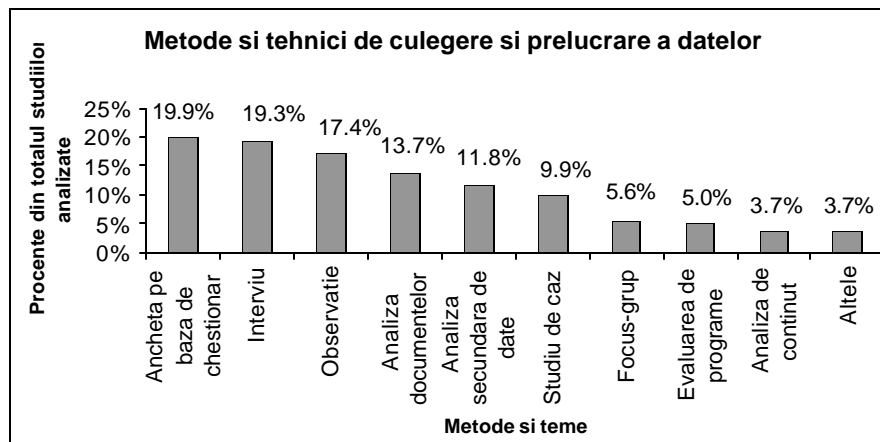
Se poate observa, din graficul urmator, ca 2/3 din studiile realizate nu au conturat o populatie de investigatie si analiza.

Centrarea pe *grupuri, loturi de subiecti si studii de caz* s-a dovedit a fi o optiune fezabila pentru autorii studiilor.

3.2. Metode si tehnici de culegere si prelucrare a datelor

Complexitatea pe care o presupun studiile având ca subiect populatia roma a determinat folosirea unor tehnici variate în culegerea, prelucrarea si analiza datelor.

Unele studii au folosit mai multe metode de cercetare

În primul grup, al celor mai utilizate metode de cercetare apar: *interviul individual, ancheta pe baza de chestionar si observatia*. Aceste tehnici sunt utilizate în aproximativ 50 % din studiile analizate, în special în cele ce si-au propus ca obiectiv analize de tip diagnoza a nivelului socio-economic al acestei populatii.

Analiza documentelor, analiza secundara de date si studiile de caz formeaza al doilea grup de tehnici utilizate.

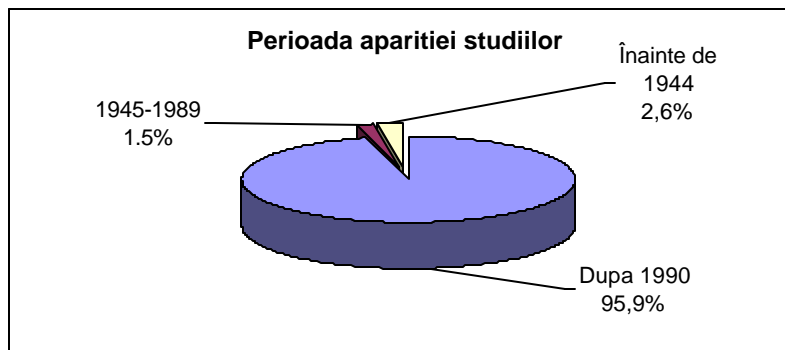
Focus grupurile, analiza de continut si cercetarile evaluative sunt cel mai putin utilizate, ele depasind - cumulat - putin de 10 procente.

3.3. Perioada aparitiei studiilor

Desi accentul în identificarea studiilor a cazut, în principal, pe lucrarile aparute dupa 1990, au fost identificate si câteva studii publicate înainte de 1944 si în perioada 1945-1989.

Un numar mare de studii au fost realizate dupa 1995 deoarece interesul pentru cunoasterea comunitatilor de romi a crescut, atât la nivelul institutiilor internationale, cat si al celor nationale si locale. De asemenea, un factor important care a contribuit la intensificarea cercetarilor a fost si dezvoltarea societatii civile si, în special, a organizatiilor cu interes pentru problemele interetnice.

În ultimii ani accentul cercetarilor a trecut de la cel de tip diagnoza la cel de tip interventie-actiune contribuind, în mare masura, la schitarea unor politici de interventie si la argumentarea unor proiecte implementate efectiv în comunitatile de romi.

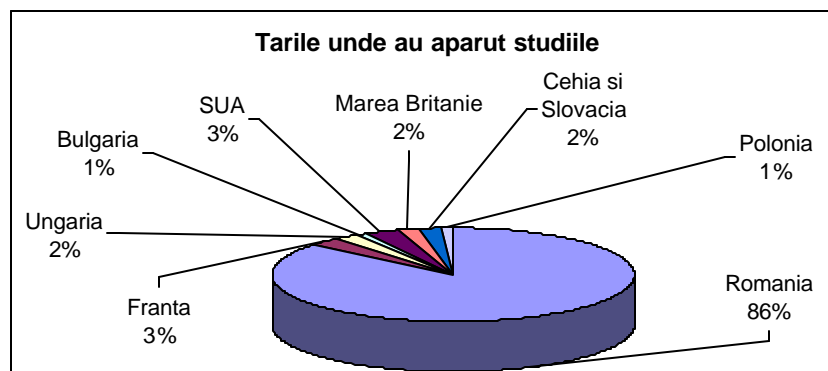

3.4. Tarile unde au aparut studiile

Preocuparile pentru cercetarile în comunitatile de romi sunt numeroase. Desi cea mai mare parte a studiilor analizate sunt realizate de *specialisti sau institutii românesti* (85%) se poate constata ca restul de 15% au fost realizate de specialisti straini sau în colaborare cu cei din România. Este vorba, în principal, de studiile al caror design este de tip comparativ.

Tarile din zona *Europei Centrale si Est*, în care populatia roma se confrunta cu probleme similare, au furnizat o serie de studii în care sunt incluse si referinte la romii din România.

De remarcat este si interesul pentru cercetarile despre romi al diferitelor institutii din *Statele Unite, Marea Britanie si Franta*.

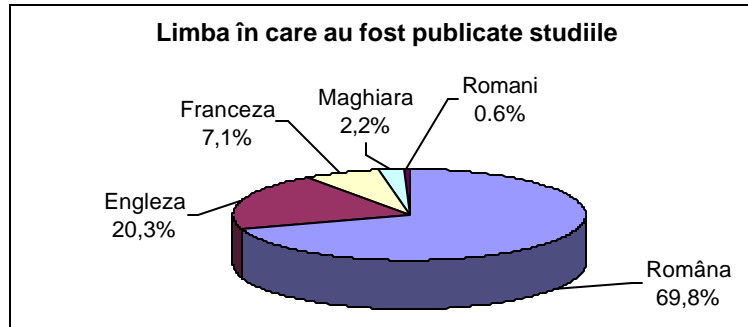

3.5. Limba în care au fost publicate lucrarile

Cele mai multe dintre publicatii si rapoarte de cercetare au fost redactate în limba româna (70%).

Semnificativa este ponderea celor aparute în limba engleza (20%). În categoria acestora sunt incluse si acele rapoarte si publicatii care au pe lângă varianta în limba romana si una în limba engleza.

Limbile franceza, maghiara si romani sunt utilizate în 10% din studiile realizate.

3.6. Institutiile care au realizat studii

Tinând cont de specificitatea unor astfel de studii, care implica personal specializat în realizarea lor, numarul institutiilor furnizoare de studii este relativ restrâns.

O prima categorie o constituie *universitatile, institutele de cercetare* din sistemul public si *centrele din sectorul neguvernamental*. În aceasta situatie se afla marea majoritate a institutiilor.

A doua categorie este reprezentata de *organizatiile neguvernamentale* rome si non-rome din Bucuresti si Cluj

O a treia categorie include *institutiile internationale* care au realizat studii prin implicarea unor specialisti straini sau români în domeniu.

A patra categorie este data de *institutiile centrale* din România.

Lista institutiilor care au realizat studii este prezentata în continuare.

1. Agentia de Dezvoltare Comunitara "Împreuna"
2. Asociatia pentru Dialog Interetnic
3. Asociatia Studentilor Rromi
4. Banca Mondiala
5. CEDIME-SE
6. Centrul de Cercetari a Relatiilor Interetnice în Transilvania
7. Centrul de Sociologie Urbana si Regionala
8. Centrul de Studii Regionale si Antropologice
9. Centrul de Studii Socio -umane al Universitatii Bucuresti
10. Centrul National Interetnic
11. European Rights Roma Center
12. Fundatia Desire
13. Fundatia Heinrich Boll
14. Fundatia Phoenix
15. IMAS SA
16. Institutul de Cercetare a Calitatii Vietii - Academia Româna
17. Institutul Intercultural Timisoara
18. Institutul National de Sociologie
19. International Association of Intercultural Education
20. Liga Pro Europa

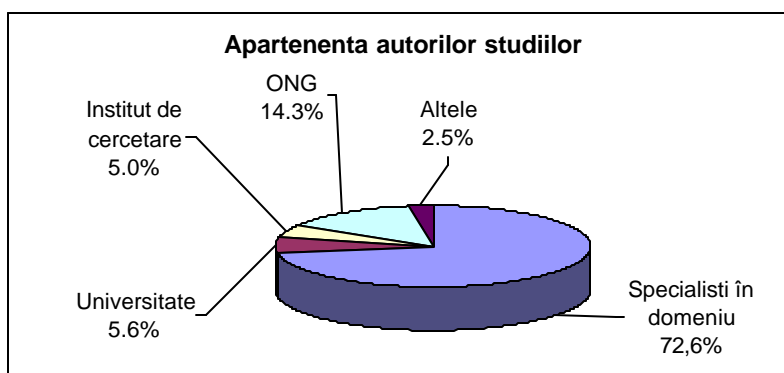
21. Medecins sans Frontiers
22. Ministerul Educatiei Nationale, Directia Generala a Învatamântului
23. Ministerul Justitiei Directia Generala a Penitenciarelor
24. Minority Rights Group International
25. Oficiul National pentru Rromi
26. Organizatia Proiecte Rromi Etnoculturale O.P.R.E.
27. Project on Ethnic Relations
28. Red Barnet
29. Romani CRISS
30. Salvati Copiii
31. Spolu International Foundation
32. Universitatea Babes Bolyai
33. Universitatea de Vest Timisoara
34. Universitatea Yale
35. Université d'Angers
36. Warwick University

3.7. Autorii studiilor si apartenenta institutionala în realizarea studiilor

Cele mai multe studii si cercetari nu au fost realizate într-un cadru strict institutionalizat, dovada ca aproximativ trei sferturi din acestea sunt realizate de *specialisti în domeniu*. Cu toate acestea, specialistii furnizori de studii sunt în mare masura angajati profesional în institutii cu background în domeniul cercetarilor pe relatii interetnice sau pentru comunitatile de romi

ONG-urile au realizat numeroase studii fie cu sprijinul personalului propriu, fie cu personal colaborator de specialitate.

Institutele de cercetare si universitatile au o pondere sensibil egala cu cea a ONG-urilor, care au proiectat si realizat studii si cercetari.

3.8. Finantatorii studiilor realizate

Se poate observa, din lista de mai jos, ca au existat urmatoarele categorii de finantatori:

- *organizatii internationale;*
- *fundatii internationale sau cu filiale în România;*
- *institutii de cercetare;*
- *organizatii neguvernamentale;*
- *institutii publice românesti;*

Implicarea organizatiilor internationale în problematica roma s-a intensificat, în ultimii ani, atât ca urmare a recunoasterii crescânde a importanteii situatii populatiei rome, dar si ca o reflectare a caracterului transnational al problemelor populatiei de romi.

Data fiind diversitatea finantatorilor, putem vorbi si de obiective diferite în design-ul studiilor, precum si de rezultate asteptate în conformitate cu politica fiecaruia dintre finantatori.

Lista principalilor finantatori pentru cercetari în comunitatile de romi

1. Programe ale Comisiei Europene
2. Centrul de Resurse pentru Comunitatile de Rromi
3. Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturala
4. Consiliul Judetean Buzau
5. Consiliul National al Cercetarii Stiintifice Universitare
6. Fundatia Ford
7. Fundatia pentru Societate Deschisa
8. Guvernul României, Departamentul pentru Protectia Minoritatilor
9. Medecins Sans Frontiers
10. PNUD
11. Primaria Sectorului 5, Bucuresti
12. Red Barnet, Suedia
13. Research Support Scheme, Fundatia pentru o Societate Deschisa - Praga
14. Save the Children, UK
15. Universitatea Yale
16. USAID

4 SINTEZA

- Domeniile de *politica publica* prezente în studiile analizate nu au fost exclusive, studiile circumscriindu-se cel mai adesea mai multor arii de interes. Aria socialului a cuprins peste 70% din lucrările referitoare la romi. Domenii, de asemenea frecvent abordate, au fost: economic, tineret/educatie si cultura/religie;
- Din punctul de vedere al *perspectivelor teoretice*, s-a constatat ca abordările identitare si cea social-economica s-au regasit în marea majoritate a studiilor;
- Principalele rezultate, din punctul de vedere al *continutului*, s-au putut încadra în patru mari categorii: identitate culturala/etnica, relatii majoritate/minoritate, calitatea vietii si integrare sociala;
- Cea mai mare parte a studiilor a fost realizata *dupa 1990*, când problematica roma a fost recunoscuta si s-a considerat, în unele cazuri, ca cercetarea poate fundamenta si crea premisele unor interventii fezabile si de durata;
- Chiar daca majoritatea studiilor si rapoartelor de cercetare au aparut în România, se constata ca preocuparile pentru domeniu sunt si la nivel international. În zona Europei Centrale si de Est, în care locuiesc cei mai multi romi, s-au realizat cele mai multe studii. Exista si alte trei tari (SUA, Marea Britanie si Franta) unde au fost publicate numeroase studii;
- Româna este *limba* cea mai utilizata în elaborarea studiilor. Engleza reprezinta, de asemenea, limba folosita adesea;
- Gama *finantatorilor si a institutiilor* care au realizat studii este destul de larga, dovedind ca exista preocupari din diferite directii pentru cunoasterea populatiei de romi;
- Studiile si cercetarile au fost realizate, în cele mai multe cazuri, de *specialisti* în domeniu;
- ONG-urile au realizat studii care le-au permis identificarea de prioritati în implementarea de programe pe diverse arii de interes;
- Sfera de cuprindere a *populatiilor analizate* este destul de larga, mergând de la reprezentativitate pâna la studii de caz individuale;
- *Tehnicile de culegere si prelucrare a datelor* sunt variate incluzând: observatia, ancheta pe baza de chestionar, analiza secundara de date, analiza de continut, interviuri individuale si de grup, analiza documentelor, studii de caz.

5 ANEXE

5.1 Fisa studiului

V1. Titlul lucrării (studiului)			
V2. Editura			
V3. Locul și anul apariției			
V4. Autor(i)			
V5. Contacte (telefon, adresa, e-mail)			
V6. Tipul lucrării	1. volum		1. exclusiv teoretică
	2. culegere de texte		2. predominant teoretică
	3. articol de revistă		3. predominant cu date statistice
	4. raport cercetare		4. predominant cu date din cercetări concrete
	5. recenzie		
V7. Limba în care este redactată			
V8. Număr de pagini			
V9. Statutul studiului	1. disponibilă în librării		
	2. disponibilă în biblioteci.....		
	3. raport intern disponibil la sediul instituției nr. exemplare disponibile..... pret.....		
	4. publicată pe Internet la adresa.....		
V10. Domeniu/Politica publică abordată (<i>raspuns multiplu</i>)	1. social		
	2. tineret/educație		
	3. administrație publică locală		
	4. cultură/religie		
	5. economic		
	6. justiție		
	7. drepturile omului		
	8. sănătate		
	9. altele		
V11. Perspectiva teoretică utilizată	1. socio-economică		
	2. relația cu autoritățile		
	3. identitară		
V12. Conținutul studiului (<i>descriere detaliată, pentru volume cuprinsul</i>)			
V13. Cuvinte cheie			
Numai pentru cercetarea concretă			
V14. Obiective			
V15. Populație investigată (esantion, lot de persoane)			
V16. Metode și tehnici de cercetare utilizate	1. observație		
	2. interviu		
	3. anchetă pe baza de chestionar		
	4. focus-grup		
	5. analiză secundară de date		
	6. analiză documentelor		
	7. analiză de conținut		
	8. studiu de caz		
	9. evaluare de programe		
	10. altele		

Pentru toate tipurile de studii

Concluzii ale studiului		
Q1. Numarul populatiei Rrome		
Q2. Identitate culturala/etnica	1. Afiliere la diferite neamuri	
	2. Limba	
	3. Religie	
	4. Mituri si legende	
	5. Valori si modele	
	6. Istorie, origini	
	7. Comportament politic	
	8. Folclor	
	9. Traditii	
	10. Conducerea comunitatilor	
	11. Asumarea identitatii etnice	
	12. Altele.....	
Q3. Calitatea vietii	1. Standard de viata	1. Venituri
		2. Facilitatile locuintei
		3. Calificare profesionala
		4. Ocupatii
		5. Numarul copiilor
		6. Autoevaluarea standardului de viata
		7. Altele.....
	2. Stil de viata	1. Petrecerea timpului liber
		2. Relatii de rudenie
		3. Casatorie
		4. Consum cultural
	3. Educatie	1. În familie
2. În scoala		
3. Evaluarea serviciilor de educatie		
4. Sanatate	1. Sanatatea copiilor	
	2. Sanatatea adultilor	
	3. Evaluarea serviciilor medicale	
Q4. Relatii majoritate-minoritate	1. Reprezentari sociale fata de romi	
	2. Perceptia profilului psiho-socio-cultural al romilor	
	3. Distanta sociala fata de romi	
	4. Stereotipuri fata de romi	
	5. Atitudinile cu privire la drepturile colective ale minoritatilor	
	6. Atitudinea romilor fata de alte minoritati si fata de români	
Q5. Integrare sociala		
Q6. Delincventa		
Q7. Limba - abordare lingvistica		

Pentru cercetari empirice

V17. Alte rezultate/ Publicatii	
V18. Finantator/suma	
V19. Strategii/proiecte de strategii rezultate	

Fisa organizatiei

O1. Numele organizatiei	
O2. Adresa, nr. telefon, fax, e-mail	
O3. Tipul organizatiei	1. universitate
	2. institut de cercetare
	3. firma de marketing
	4. ONG
	5. Altul.....
O4. Numar de cercetari realizate	
O5. Cele mai importante domenii de interes ale organizatiei	

Observatii ale operatorului